

tem večje sovraštvo. V tem pogledu nismo nastopali kot apostoli miru in se tudi nismo kazali drugačnih nego smo v resnici. Ker smo sprejeli boj, smo ga pošteno vojevali. Zase smo pridobili vso pošteno javnost, sovražnik stoji pred nami razkrinkan in osramočen, naši somišljeniki so prepojeni s pogumom in odločnostjo, vsak strah je ostavil razjarjene duhove. To je moralni uspeh našega dela, in zadovoljni smo z njim. V tem neprestanem boju so se nam zbujele nove misli, snovali novi načrti. Sovražnikova taktika nam je bila dobra učiteljica. Za nami stoji izborna organizovana vojska, ki stopi v ofenzivo, kadar zabučje bojne trombe. Priti moramo namreč od moralnega uspeha do materijalnega, zato se ne moremo poleniti, zato ne smemo odnehati niti za trenutek. Tudi odslej nam veljaj klic: Na boj do kočne zmage!

Danes vemo bolj kakor kdaj prej, kolika moč tiči v naši organizaciji. To smo vedno podpirali z vsemi svojimi silami. Po naši inicijativi in podpori se je lepo izpopolnjevala, in skrbeli bomo, da se tudi docela izpopolni. Dela je še mnogo, jako mnogo. Do dneva, ki da našemu učiteljstvu to, kar je njegovega, je dolga pot. Dokler bo še kaplja krvi v nas, se bomo bojevali.

Kritikovali smo vsako početje, ki je po naših mislih škodljivo zgoraj imenovani trojici. Sovražnik nam je odgovarjal samo z obrekovanjem in lažmi. Ni si upal iskati zadoščanja, iskati tam, kjer bi mu ga dali, ako bi bil čist v svojih dejanjih. Zakaj obsodili nismo nikogar, predno si nismo preskrbeli neovrženih dokazov, ki bi držali tudi tam, kjer izreka končno besedo cesarska kraljeva pravica!

Ko sedaj potezamo sklepno črto, imamo zavest, da smo zvesto in po svojih najboljših močeh izvrševali težko in odgovorno nalogo, ki so nam jo poverili naši tovariši. Toda vemo, da nismo ustregli vsem tem, ki bi jim sicer radi, ko bi ne bili samo slabotni in zmotljivi ljudje. Pa saj še ljubi Bog ne ustreže vsem ljudem. Take svoje prijatelje prosimo prizanesljivosti.

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodonosno naložim,
v pomoč le sebi podarim.

**Hranilnica in posojilnica Učiteljskega
konvikta v Ljubljani,**

registrovana zadruga z omejenim jamstvom,

Promet do konca novembra 1904 K 12.196.52.

Konferenčna poročila.

Danes, ko je učiteljstvo Kranjske izmučeno do onemoglosti, ko so do smrti izstradane njega družine, ko je to učiteljstvo bilo prevarano v svojih upih stokrat in stokrat, igrajo nekateri funkcionarji s tem učiteljstvom frivolno igro, meneč, da se je vsa odporna sila učiteljstva že uničila. Ti ljudje lahkomišelnost igrajo in stavijo vse na eno karto, ne da bi pomislili, kake strašne posledice bi lahko imele njihovo brezmišelnost početje, ki hočejo z njim dobro preskrbeti svojo lastno osebo. Namesto kruha nam dajejo ukaz za ukazom, uvajajo nepotrebne, šolo in nje napredek zavirajoče novotarije. Pišejo kilometre dolge protokole ter jih pošiljajo dež. šol. svetu, samo da referent pri deželni šolski svetovi lahko reče: «Ali vidite, kako izborna oko imam, ko sem tega in

tega predlagal za nadzornika! Mož popiše mesec za mesecem toliko papirja!»

Danes se hočemo pečati s konferenčnimi referati, kakršni so v navadi iz reformatorske dobe bivšega deželnega nadzornika za ljudsko šolstvo na Kranjskem.

Dobili smo ukaz, da mora vse učiteljstvo izdelati za konference referate. Pri skupščini potem izberejo referenta, oziroma ga določi nadzornik. Kdor je deželni šolski svet dal ta svet, po našem mnenju ne pozna popolnoma namena okrajnih učiteljskih skupščin. Po mnenju zares strokovno naobraženih učiteljev imajo okr. skupščine namen, naobraževati učiteljstvo, kar bi se pa dognalo le tedaj, ko bi učiteljstvo slišalo res izborne referate in bi se potem razvile živahne debate. Kakor se pa dandanes prakticira z referati, je pa vsaka plodonosna debata izključena, izključeno vsako pametno razmišljanje.

Oglejmo si stvar še bolj natančno, V vsakem okraju je 50—60 in še več učnih oseb. Kaka dva meseca pred konferenco dobe (kakor šolarčki) temo, ki jo naj izdelajo do gotovega časa. Kake 3 tedne pred konferenco dobi nadzornik vseh 60 referatov, jih površno pregleda (da bi jih preštudiral, o tem ni govora) in določi referenta. Referent prečita skupščini svoj referat, k debati se ne oglasi nihče, in komedija je končana. Nekateri člani konference so svoje referate izdelali bolj površno, drugi bolj skrbno, kakor ima ravno kdo veselje do posameznih predmetov. Čudno, da zahtevajo ravno od sramotno slabo plačanega učiteljstva, da bi bil doma v vseh strokah vede, saj še diplomirani juristi ne znajo tolmačiti zakonov, ko je treba določiti pokojnino pol stoletja narodu služočemu učitelju!

Čez nekaj tednov priromajo referati zopet nazaj, in bili smo tako srečni, da smo videli nekaj takih referatov. Popravljeni so bili z rdečo tinto. Tu je učitelj pozabil napraviti na i piko, tam na č, š, ž kljukico, zopet drugje je bila črka j prekratka, in vse to je veščica roka skrbno popravila z rdečo tinto! Kdor ne verjame, da je to za naše šolstvo velikanska pridobitev, temu ne moremo pomagati. Zaman pa smo iskali pri teh korekturah kakega pametnega migljaja in obžalovali, da dotični nadzornik tako pod mernik postavlja svojo luč in učiteljstvu ne privošči par zrn iz svojega duševnega zaklada. Pač, še nekaj smo opazili. Namreč več neumestnih opazk, kakršne dela kak učitelj ali profesor, ki služi že tako dolgo, da je že vsega sit. Navedemo samo nekatere take opazke: «Čudno!» — ali «Samo to!» — ali «Nič drugega!» — «Menda ne!» — «Pač malo!» itd. Iz tega smo spoznali, da tem gospodom ni toliko na vsebini, ampak le na tem, koliko papirja je popisane. Gospoda naj bi tudi pomislila, da se ji lahko nastavi past, ki ravno ne povzdigne ugleda. In to se je tudi že zgodilo. Nekdo je izdelal o isti temi dva referata: zase enega in za tovariša enega. Da je dotičnik svoj referat boljše izdelal nego onega za tovariša, je samoosebi umevno. A milost je našel le slabejše izdelani referat. Ko je to zvedel, se je hudobni svet še silno muzal. V nekem drugem okraju je pa baje isti referat vedno najboljši, ki ga prepíše kaka učiteljica od nadzornika. Tudi tu se časih zlobni ljudje dobro zabavajo na stroške drugih. Vidite, gospoda, kako se stvar lahko prižene ad absurdum!

Po našem mnenju naj bi tako brezuspešno praktikovanje zopet opustili. Ako hočete, da bodo okrajne skupščine donasale takega sadu, kakor ga je imel v mislih zakonodajalec, izročite referate ljudem,

ki so dobro podkovani v dotični stroki. Dajte jim pa tudi časa, da prouče svojo nalogo. Potem razmnožite tak referat, da bo vsak član imel nekaj tednov pred skupščino referat pred seboj in se bo mogel poglobiti vanj. Šele na ta način bodo mogoče plodonosne diskusije. Najbrže pa tega nasveta ne bodo upoštevali, ker so gotovi krogi mnenja, da le to najbolj varuje avtoriteto, če pravijo: «Pa ravno ne!»

Ali kakor je videti, bi nekateri nadzorniki res radi izkoristili učiteljstvo do zadnje kaplje krvi v svoje sebične namene. Čuli smo vest, da so dobili v nekem okraju ukaz, da mora učiteljstvo za lokalne skupščine izdelovati referate, učne slike itd. Ko smo slišali to vest, smo z istim nadzornikom vred vzklili: «Pač malo» — namreč razsodne previdnosti ima tak človek.

Ko zahtevamo, da nam naj izboljšajo neznosno stanje, imajo vse mogoče izgovore, v istem času nas pa pritiskajo na steno, kadar in kjer le morejo, ne da bi pomislili, da za sedanjo plačo delamo več kot preveč.

Klerikalizem in mi.

(Konec.)

Nova stranka ali «Slovenska ljudska stranka», ki jo snuje «Slovenec» — no, kaka ironija od strani teh ljudij! Pa bodi že kakorkoli in četudi imajo nekateri res pravi domoljuben namen — večina ali klerikalna stranka kot taka nima takega namena in in ga po svojih intencijah ne more imeti. Sicer je že «Uč. Tovariš» stvar v obče pojasnil, vendar mislimo, da ne bo odveč, ako še enkrat povzamemo vse nakane, ki jih goji in jih bo gojila ta stranka, naj si nadene kakršnokoli in še tako lepo zveneče ime, napram ljudski šoli in nje glavnemu faktorju — učiteljstvu. Sicer je bilo že takrat dete mrtvo rojeno, zakaj 5. pr. m. je prinesel «Slov.» v solzah domoljubja in pravicoljubja topeč se poziv k ustanovitvi nove odrešilne stranke na Slovenskem in že 7. pr. m., dva dni pozneje, je bila vsa akcija srečno pokopana z izpovedjo dr. Šušteršiča. Kdor ima le malo vpogleda v naše javno politično življenje, je vzklil, ko je prebral te dr. Šušteršičeve misli o novi stranki: «Roma locuta — causa finita!» In če bi se to tudi ne zgodilo, bi pa bilo slovensko učiteljstvo prvo, ki ne more v to privoliti, in sicer z ozirom na ljudske šole. Znano je, da se ves boj suče dandanes ob ljudski šoli. To je tista trdnjava svobode in prosvete, ki se mora ob nji prej ali slej razbiti moč črnega reakcionarstva. In kaj hočejo klerikalci drugega nego ravno dobiti v roke moč nad šolo in po tem urediti ves pouk po svojih, rimskemu klerikalizmu služočih mislih in ljudstvo zaslužniti duševno in fizično. To je namen naših slovenskih kakor sploh vseh klerikalcev vsega sveta. Res, da tega naši nasprotniki očitno več ne kažejo, a prikrito tem huje rujejo, in kjer ne gre drugače, pa pod krinko domoljubja, bratoljubja in vsega, kar bi utegnulo vabiti in nasprotnika zazibati v brezdelnost.

Enketar Korošec priznava očitno, da je med drugimi različnimi načeli, ki ločijo stranke, tudi načelo glede šolstva. Niti misliti ni, da bi v tem slučaju nasprotniki ne porabili ugodne prilike. Kdor tega ne verjame, mora biti udarjen s slepoto ali pa razmer prav nič ne pozna. Zakaj pa zdaj tudi v vseh enketah dosledno molče o ljudski šoli, in to prva kapaciteta in zadnji obrtnik?! Če hočemo narod res rešiti,

mu je treba izobrazbe in potem narodne zavednosti in podjetnosti. Kako pa hočete nuditi drugače ljudstvu izobrazbe, če ne potom ljudske šole? Če ne dosežemo splošne izobrazbe, smo izgubljeni! Klerikalcem ni bilo še nikoli do splošne izobrazbe. Kdo je razen njih večji nasprotnik ljudski šoli? Namesto da bi ljudstvu, kjer je še apatično do šole, prigovarjali in ga navajali k pouku, ga odvrtaajo od tega. Po shodih hujskajo očito proti šoli, kvečjemu in zaradi lepšega pade kaka beseda v prilog stare šole: malo brati, pisati in računati. Vse drugo — zlasti ves prirodnoznanški pouk — naj se črta! Šolska splotja so v razmerju z župnišči še vedno v veliki večini prave bajte. Učiteljstvo jim je odveč. Temu je treba, kjer le mogoče, pritisniti kako brco!

In šola, kakršna je zdaj in vsekdar bodi, nudeča vse pogoje ljudske izobrazbe, ljudske prosvete in blaginje — ta mora biti nam, ki nočemo smrti svojemu narodu in ki mu želimo boljših časov, paladij, ki smo ga pripravljene čuvati do zadnjega zdihljaja. In dokler gledamo napade, ki hočejo oropati to svetišče, bodisi tudi najmanjšega sedanjega imetja, četudi pod še tako krasno zvenečimi frazami, dotlej slovensko učiteljstvo odklanja vsako zvezo s tako stranko in imej ta od najnižjega do najvišjega vse blagoslove!

Že z ozirom na zgoraj povedano, je od naše strani vsako strnenje strank izključeno, in učiteljstvo bodi čuječe in pazno, sosebnobno ob narodnostnih mejah. Slušajte tovariši, glas sotrpina s Kranjske, ki je že izkusil trdo klerikalno pest! Naj vas ne motijo vabljive besede demokratizma, ki v novejšem času mečejo ti ljudje ž njim tako bahato! Ti ljudje naj bi bili demokratični? Slepilo našemu neizobraženemu ljudstvu! Res se delajo tam, kjer je njih moč več ali manj zlomljena, kakor v mestih in bolj probujenih krajih silno tolerantne, a svojo moč pokažejo tam, kjer so absolutni gospodarji. In koliko učiteljev je bilo že v takih krajih zavratno napadenih — samo zato, ker se nočejo ukloniti njih nasilstvu. Kako jim je dobro, ko slišijo ti vodje nasprotne stranke neuko ljudstvo zabavljati v pijanosti na šolo in učiteljstvo. Ali je čuti kdaj kako grajalno besedo? Kaj še! In s takimi ljudmi, ki so polni hinavščine, naj bi se mi družili? Tovariši, to je nemogoče! Ozmimo se še nekoliko nazaj! Slovensko učiteljstvo si je pred 16. leti osnovalo svojo «Zavezo», kjer so združeni vsi napredni elementi. In četudi je «Zaveza» vsekdar hrabro brez vsakega omahovanja krepko držala narodno zastavo kvišku, branila najodločneje nje pravice in, kjerkoli je bilo treba, povzdignila svoj krepki glas za narodne svetinje, vendar tem ljudem ni všeč. Kjerkoli so mogli, so ji metali ti «odločni narodnjaki» polena pod noge in napenjali vse moči, da bi res ta krasni pojav slovenske solidarnosti učiteljskega stanu raztrgali in razrušili, da bi ne ostalo več kamenja od te prelepe stavbe narodne celokupnosti. A to se jim ni posrečilo, zakaj slovensko učiteljstvo je hitro spoznalo njih nakano in se je še tesneje oprijelo te prekornostne organizacije. Kar so dognali, je bila «Slomškova zveza» — društvo brez članov.

Ako so klerikalci še dandanes tako vneti rodoljubi, zakaj pa razdirajo vsako napravo, in bodi ta še tako važna in odločno narodna? Komur je res za narod in njega težnje, ta vsako odločno narodno napravo, — če ne podpira — vsaj ne razdira. Vse sedanje klerikalno kričanje ni nič drugega kot sredstvo v dosego klerikalnih namenov. Temu se pa mora slovensko učiteljstvo že z ozirom na boljšo bodo-